

JUBILEA

Rozhovor s Pavlem Šopákem

O zavedení nové rubriky jsme v redakci uvažovali již nějaký čas. Konkrétně přišel s myšlenkou částečně nahradit běžné jubilejní texty rozhovory s výraznými osobnostmi české humanitní vědy Pavel Šopák. S Ondřejem Kolářem jsme se rozhodli tento nápad odzkoušet na jeho původci, jehož letošní padesátiny nám k tomu poskytly ideální příležitost. Pavla Šopáka jsme zastihli v jeho nejčastějším rozpoložení: jako obvykle seděl ve své pracovně v *Hötendorfově domě* ponořen do badatelské práce.

OK: V souvislosti s Vaším životním jubileem se první otázka nabízí sama: jak tento životní okamžik vnímáte?

PŠ: Každé jubileum je určitě příležitostí k rozpomínání, k pohledu proti toku času, a kulatá jubilea tento pohled jen zintenzivňují. Ovšem uvědomíte-li si, že příští rok si připomeneme mnohem závažnější jubileum, na které se musíme již nyní připravovat – totiž sedmdesátiny našeho časopisu – pak toto rozpomínání má určen i směr.

OK: Jaký?

PŠ: Směr k lidem, kteří propojují mou osobní zkušenost s muzejním časopisem; mé – řekněme – soukromé dějiny s dějinami tohoto periodika. Když listuji jeho ročníky, vzpomínám na ty, kteří již nejsou mezi námi – na Jiřího Urbance, který určitě psal i o jiných věcech než jen o Petru Bezručovi, na Vlastu Šikulovou, která o méně toho napsala, o to zajímavější její texty byly, na Milana Myšku, na jehož studii o opavské společnosti počátku 19. století jsem se pokusil navázat, jakkoliv tento směr uvažování nebude nikdy zcela vyčerpán, na Ericha Šefčíka, jehož články o dějinách opavských muzeí – vzdor chybám a nepřesnostem – budeme brát do rukou opakovaně; z prvních ročníků časopisu například na Alenu Königovou-Kudělkovou, s jejímž brzkým odchodem do Prahy naše muzeum ztratilo talentovou historičku umění, a mnohé další osobnosti.

VP: Připomínáte osobnosti, s nimiž jste se potkal přímo nebo zprostředkovaně v muzeu a muzejním časopise. Ale co Vaši učitelé?

PŠ: Na učitele máte buď štěstí, nebo smůlu; já měl naštěstí to první, a to jak v Ostravě, tak – a to zejména – v Olomouci. Dokonce právě jejich charismatická mě odváděla od dějin umění a přikláněla tu k historii, tu – alespoň čistě teoreticky – k literatuře. Jiří Svoboda, jenž mě učil v Ostravě, vždycky rád vzpomínal na svého učitele Oldřicha Králíka a své vzpomínky obvykle končil slovy: *takoví lidé se dnes ani nerodí. A já mohu toto jeho hodnocení přijmout za své a pronášet to zase o svých učitelích: v Ostravě o Jaroslavu Pleskotovi, v Olomouci o Milanu Tognerovi například.*

VP: Mně se v tomto ohledu vždycky líbil váš příměr s Ptačím vrchem....

PŠ: ...jako s jakousi akademií, totiž že když se na Ptačím vrchu bude potkávat význačný učitel s kroužkem vědeckých studentů, kteří mu budou ochotni naslouchat, pak hodnota toho místa bude mnohem větší než u konformních institucí typu univerzita – no ano, to je naprostá pravda, tento aspekt také sílí s počtem odžitých let a především s odchodem starších.

OK: Dnešní univerzity podle Vás o tuto paměť ani nestojí?

PŠ: Nestojí, dokonce ji všemožně vytěsňují, v tom zůstává nezastupitelná hodnota muzea, které jako paměťová instituce má paměť a pamatování si přímo v popisu práce. Proto si myslím, že je dobré zařazovat do jednotlivých čísel našeho časopisu jubilea lidí, institucí, událostí; pít se

u zemřelých osobností po jejich pozůstatostech, po památkách na ně, po soukromých knihovnách a po písemnostech.

OK: Tento aspekt je patrný také ve vašich heslech pro Biografický slovník Slezska a severní Moravy.

PŠ: Zcela určitě. Když se připravoval osmý svazek první řady, vyzval mě Erich Šefčík, abych napsal E. W. Brauna. To bylo před třidvaceti lety. Od té doby jsem napsal stovky hesel a samozřejmě chystám stále další.

VP: Koho například?

PŠ: S letošním rokem, kdy vychází moje nová kniha *Z rodného kraje*, s níž jsem obrátil – možná překvapivě – pozornost k představitelům české kultury ve Slezsku. Překvapivě pro mě samotného, protože jsem si říkal, že právě německojazyčnou společnost nutno připomínat, resp. vtělovat do našich současných znalostí o minulosti. A nyní vidím, kolik jmen českých Slezanů patří k těm zapomenutým.

VP: Vaše hlavní téma je však architektura...

PŠ: ...to spíš až v poslední době s příchodem na brněnskou techniku. Spíše bych řekl stavební památky, tj. objekty – často poškozené nebo dokonce zničené – s jejich intenzivními, byť zcela lokálními příběhy. Já bych těžko mohl říci, že mám nějaké hlavní téma vedle témat vedlejších. Dějiny muzeí jsou pro mě hlavní ve chvíli, když píšu zrovna takto laděný text; a jsou to někdy i politické – i když výjimečně – dějiny. Navíc mě zajímá kultura, přesněji opozice civilizace a kultury. Také tomuto problému jsem věnoval několik textů.

OK: Věnoval jste se také ediční práci...

PŠ: To ano! Vzpomínky *Andělína Grobelného*. Doufám, že nezůstanou osamocené. Myslím, že bychom větší pozornost měli věnovat edicím korespondence. Je překvapivě, že dodnes nemáme vydanou korespondenci *Vincence Praska*, bez níž nikdy nebude napsána jeho kritická monografie. A přitom je to největší postava kulturního života v českém Slezsku v 19. století a na počátku 20. století.

VP: A co Edmund Wilhelm Braun?

PŠ: Ano, jistě, i když je to už dosti dlouho, co jsem se naposledy zajímal o Brauna a jak vidím, další dva tři roky se k němu určitě nedostanu, i když bych měl. Tam by ta práce musela mít ještě předehru: uspořádání jeho pozůstatosti podle vskutku archivních zásad – nyní je to jen nahrubo uspořádaná hromada papíru, do níž se po roce 1945 připlela spousta nesouvisejícího materiálu. Psaní nové verze mé starší práce o Braunovi by tedy bylo ideální propojit s uspořádáním této makulatury do proorganizovaného celku, otevřeného badatelům.

VP: To jste v podstatě odpověděl na předposlední otázku, kterou jsme Vám chtěli položit, týkala se Vašich budoucích badatelských plánů. Chystáte krom revize Vaší starší práce o Braunovi otevřít nějaké další téma?

PŠ: Chystáme – tady je vhodné množné číslo, a já tak využiji této odpovědi k upoutávce na výstavu připravovanou pro rok 2021. S *Denisou Hradilovou* připravujeme výstavu věnovanou stému výročí pozemštění „zemského“ muzea. Abych to vysvětlil: Muzeum císaře *Františka Josefa* pro umění a řemesla v Opavě se po první světové válce dostalo do finančních obtíží, na což stát zareagoval tím, že – s ohledem na tehdejší pozici Opavy jako zemského hlavního města – prosadil jeho pozemštění. Tento akt se udál v roce 1921. Jednou ze složek staronové expozice byla již z dřívější doby zděděná sbírka obrazů – čili jakási zárodek „zemské galerie“. Taková se coby samostatná instituce postupně vytvořila v Brně, avšak v Opavě, která roce 1928 přestala být zemským hlavním městem, se to do roku 1938 již nestihlo. A nestalo se tak ani po roce 1945 a – budete se divit – ani po roce 1990, kdy se vskutku hovořilo (a psalo!) o Slezské galerii

v Opavě. Čili zajímavý problém badatelský – a současně jedinečná příležitost vystavit obrazy, které dosud nikdo neviděl (často jde o poválečné konfiskáty), protože od války byly v takovém stavu, že se ani vystavit nedaly. Abych nezapomněl: podmínkou k realizaci takové výstavy je rozsáhlé restaurování vybraných děl, jehož se ujala vynikající restaurátorka paní Romana Balcarová.

VP: To zní zajímavě, evidentně se máme na co těšit. Přejděme k poslední otázce: Napadá Vás v souvislosti s Vaším působením v akademickém prostředí, ať už na univerzitách či v muzeu, nějaká devíza, resultát, nějaké poučení?

PŠ: *No nevím, jestli poučení, ale vnitřní poznatek zcela jistě: vždycky člověk musí myslet na smysl práce jako takové – nikdy nesmíte myslet na okolnosti, na vnější podněty, kupříkladu na to, kdo zrovna řídí instituci, ve které – rád a podle svého svědomí i dobře – pracujete; tedy kdo je rektorem, děkanem, vedoucím katedry.... Kdo je vašim nadřízeným. No je to nesmírně obtížné od toho odhlédnout, protože momentální konstelace lidí v určitých pozicích vás chtě nechtě vždycky a téměř ve stu procentech negativně ovlivňuje – ovšem právě proto musíte stůj co stůj se snažit posouvat před tyto velice nepříznivé okolnosti a silně negativní tendence smysl sama sebe: smysl vlastní práce, která by v ideálním smyslu slova měla nést pečeť tvorby, jež je pamětíva práce velkých předchůdců. Ale proč zrovna vám to povídám; vždyť vám v kanceláři visí fotka jednoho z nich!*

VP a OK: Děkujeme za rozhovor.

Připravili Ondřej Kolář a Vojtěch Pokorný